

Enterrament del darrer Montcada a Santes Creus

Elisabeth BALDOR ABRIL

Arxiu bibliogràfic de Santes Creus “Revista de l’Arxiu. Volum XXI (2004)”

El 3 de maig de 1736 arribaven a Santes Creus les despulles de Guillem Ramon V de Montcada i de Portocarrero-Meneses, un dels darrers representants del llinatge català dels Montcada. Eren entre les nou i les deu del mati quan tota la comunitat santescreuena, encapçalada per l'abat Josep Francesc de Padró, rebia davant la Porta Reial del monestir el prevere valencià Vicent Remohí, a qui el procurador de la família Montcada havia encomanat el trasllat de les restes des de València fins a Santes Creus. Nou dies havien transcorregut des que l'esmenta't Remohí jurava davant Déu i els quatre evangelis dur a terme l'encàrrec de Teresa de Montcada i de Benavides,¹ filla del difunt, i de l'espòs d'aquesta, Luis Antonio Fernández de Córdoba-Figueroa de la Cerda,

Guillem Ramon de Montcada (1674-1727), sisè marquès d'Aitona, era l'hereu de Miquel I de Montcada i de Silva i de Luisa Feliciano Portocarrero-Meneses, hereva d'un important patrimoni. Es va casar en primeres núpcies amb Ana María de Benavides amb qui tingué dues filles: Teresa, la primogènita, i Lluïsa; i en segones amb Rosa-María de Castro-Portugal que el sobrevisqué. Guillem Ramon feia testament el 5 de febrer de 1727 davant el notari valencià Felip Mateu i deixava constància de la seva voluntat de ser enterrat a la sepultura que la família tenia al monestir de Santes Creus. És prou conegut el vincle econòmic i espiritual del llinatge amb el monestir cistercenc de l'Alt Camp que va ser escollit com a lloc de repòs per Guillem II de Montcada, vescomte de Bearn (mort el 1229 en la conquesta de Mallorca), i els seus successors.² Per circumstàncies que desconeixem, el seu cos era enterrat al convent del Remei de Trinitaris Calçats³ de València el 7 de febrer de 1727. en una capella de l'església conventual, a la banda de l'epístola. Hi romangué, a cura de la comunitat, fins l'any 1736. A instància de sengles cartes, l'una enviada per la vídua del difunt, Rosa Maria de Castro-Portugal. des de la seva residència d'Aranjuez, el 13 d'abril al notari Felip Mateu, i l'altra per Luis Antonio Fernández de Córdoba, el 14 d'abril des de Madrid i adreçada a Victorià Barberà, el seu procurador, s'iniciaren els tràmits per a fer efectiu el trasllat. El 24 d'abril. l'esmentat Barberà. en presència del notari Mateu, i acompanyat del prevere Remohí, rebia de mans

¹ Teresa de Montcada i de Benavides era la primogènita de les dues filles que Guillem Ramon V de Montcada tingué amb Ana María de Benavides. A la mort del seu pare l'any 1727 es convertí en Marquesa d'Aitona, la Poble de Castre i Vila-real, duquessa de Caminha, comtessa d'Osona, Valença e Valadares, Medellín i Alcoutim, vescomtessa de Cabrera, Bas i Illa, baronessa de la Llacuna, Alfajarín, Llagostera, Pinós, Mataplana, Mequinensa, Xiva, Vilamarxant, Faió, Almatret, Oliola, Juneda, Hoz, Vall d'Uixó, Miralcamp, Bagà, Soneja i Assuévar. Es va casar amb Luis Antonio Fernández de Córdoba-Figueroa de la Cerda, marquès de Cogolludo i, més tard, duc de Medinaceli, Sogorb i Cardona. Amb la mort de Teresa de Montcada el 1756 desapareixia el llinatge de la família Montcada a Catalunya i la seva herència, a través dels seus descendents, s'afegia a la dels Medinaceli. Com el seu pare també fou enterrada al monestir de Santes Creus.

² Sobre la família Montcada vegeu J. C. SHIDELER, *Els Montcada: una família de nobles catalans a l'edat mitjana (1000-1230)*, Edicions 62, Barcelona, 1983. Col·lecció estudis i documents, 39. la primitiva tomba dels Montcada està ubicada actualment a la galeria de llevant del claustre, tot i que al llarg dels segles sembla que va tenir diferents emplaçaments. A la caixa del sarcòfag i a la coberta s'aprecien les armes del Bearn, de Montcada i de Castellvell.

³ El convent del Remei de Trinitaris va ser fundat als afores de la ciutat de València a principis del segle XVI, davant de la coneguda com a Porta del Mar, a l'est de la ciutat, avui desapareguda. A la segona meitat del segle XIX aquest convent, com molts altres edificis de la zona, fou enderrocat com una mesura més dels plans d'eixamplament de la ciutat.

de la comunitat de trinitaris el fèretre amb les despulles de Guillem Ramon de Montcada i es comprometia a executar la voluntat d'aquest i dels seus familiars per tal de ser sebollit al monestir cistercenc del Gaià. Abans, però, calia constatar que les restes corresponien al marquès d'Aitona i per això va caldre obrir el taüt i donar-ne fe. No descriurem l'estat en què es trobaven el cos i les robes, ja que el text és prou explícit, però sí que remarcarem aquells detalls que ens apropen a la figura de Guillem de Montcada.

El fèretre, folrat de vellut i tancat amb pany i clau, amidava nou pams valencians, el que equivaldria a uns dos metres.⁴ D'aquesta dada deduïm l'alçada considerable del difunt, atès que segurament la caixa mortuòria fou feta a mida. Va ser enterrat amb l'uniforme i l'esposa i a sobre hi duia l'hàbit de l'orde de Calatrava. És sabut que els cavallers de Calatrava s'acomodaren als costums cistercencs, amb l'adopció de l'hàbit i de la capa blancs i que a partir de 1397 hi incorporaren la creu vermella de Calatrava. També tenim constància que el marquès d'Aitona era coronel del regiment de les Reials guàrdies d'infanteria espanyola. L'origen d'aquest cos es remunta a la guerra de Successió, concretament a l'any 1702, amb la finalitat de rendir honors i escortar el rei. Els seus membres havien de pertànyer a la noblesa i ser fidels a la monarquia. Per tant, Guillem Ramon de Montcada, era una persona propera al rei Felip V de Castella. De fet, va prendre part en la campanya del rei a Milà, el 1704, i tingué una participació activa en els esdeveniments de Barcelona del 1705. Antoni Porta⁵ ens diu d'ell que era gran d'Espanya i que vivia habitualment a Madrid, tot i que a partir de 1692 va residir durant uns anys en un dels seus palaus de Barcelona. Segons aquest autor el fet de ser català i un botifler declarat, eren factors favorables per als cortesans madrilenys perquè li feien més fàcil l'enteniment amb els catalans i la defensa dels interessos del rei. Però la política repressiva del virrei Velasco afavorí una rebel·lió generalitzada dels catalans contra el monarca Borbó que es confirmà el juny de 1705 amb el pacte de Gènova, pel qual Catalunya es lliurava a l'arxiduc Carles d'Àustria. El 3 d'agost, Guillem Ramon de Montcada sortia de Madrid en direcció a Barcelona per incorporar-se a l'estat major del virrei. Totes les seves possessions catalanes es trobaven a la zona controlada per Carles III i li foren confiscades pel seu marcat filipisme. Després de la desfeta de Velasco al mes d'octubre, el marquès d'Aitona va tomar cap a Madrid on va donar dues raons de la desfeta: la manca d'ajuda i el fet que la majoria d'oficials espanyols havien estat promoguts sota la dinastia austríaca i havien lluitat contra França.⁶

Reprenem el fil dels preparatius per al trasllat. Un cop reconegut el cadàver, es prengueren tot un seguit de mesures per tal de protegir-lo durant el trajecte fins a Santes Creus. Sobre el cos de Guillem de Montcada es col·locà un llençol i al damunt, fins a reomplir el buit de la caixa, fullaraca de paper blanc i estopa. El fèretre, tancat amb claus i relligat amb tres cordes, es diposità dins una arca de deu pams valencians, també tancada amb claus i recoberta per una estora de palma blanca i corda d'espart. La comitiva fúnebre que acompanyava el carro amb les restes mortals va recórrer els aproximadament tres-cents quilòmetres que separen la ciutat de València i el monestir en nou dies, la qual cosa representaria una jornada diària d'uns trenta quilòmetres, a una mitjana de 4 km/h. Arribats a Santes Creus, es deslligà l'arca i es tomà a destapar la caixa

⁴ Segons el *Diccionari Català-Valencià-Balear*, el pam valencià equival a 226 mm.

⁵ PORTA i BERGADÀ, *La victòria catalana de 1705*, Editorial Pòrtic, Barcelona, 1984, 412-413.

⁶ PORTA i BERGADÀ, *La victòria catalana de 1705*, Editorial Pòrtic, Barcelona, 1984, p. 458.

mortuòria per tal de tomar a comprovar que, efectivament, contenia les despulles del marquès d'Aitona. A continuació, Vicent Remohí entregava el cadàver a la comunitat santescreuena per tal que aquesta li donés sepultura eclesiàstica, com era voluntat del difunt. Tot aquest cerimonial va ser testimoni i certificat pel notari vallenc Andreu Maymó.

L'abat Josep Francesc de Padró⁷ i els vint-i-sis monjos presents al monestir s'endugueren en processó fins a l'església el taüt per tal de celebrar les exèquies prèvies a l'enterrament definitiu del cos al sepulcre familiar. El fet que el sisè marquès d'Aitona volgués ser sebollit a Santes Creus ens obliga a qüestionar-nos en quin lloc del monestir es trobava la tomba dels Montcada. Tenim constància de l'existència de distintes tombes i diferents emplaçaments al llarg dels segles.⁸ Es considera com a enterrament primitiu de la família el sarcòfag que en l'actualitat es troba a l'ala de llevant del claustre, però que inicialment podia haver estat emplaçat al porxo d'entrada a l'església abacial.⁹ El 28 de febrer de 1289, a conseqüència de la concòrdia signada entre l'abat Gener i Ramon III, senyor de la baronia de Fraga, les restes de Guillem II de Bearn i del seu cosí Ramon II *el jove* de Montcada -ambdós morts a la conquesta de Mallorca i enterrats a Santes Creus el 1229- i les d'altres membres del llinatge es traslladaren a l'interior de l'església, Concretament, davant la porta del claustre dels monjos, és a dir, en el primer interval de la nau, a la banda de l'epístola. Sota l'arc, darrere del sepulcre de Jaume II i de la reina Blanca, es construïren dos arcs enllaçats per una columna on es custodiaven sengles sepulcres de pedra amb llurs inscripcions: "Sepultura de los nobles D. Ramon y D. Guillem de Moncada, moriren en la conquista de Mallorca en lo Any del Senyor 1229"¹⁰ i "*Subtus in hac fossa requiescunt corpus et ossa floris mi/itae. Sit eis Pia dextra Maria, De Catheno Monte sumpserunt nomina, Sponte Majoricis isti sunt passi nomine Christi.*"

Les tombes dels Montcada foren remogudes una segona vegada quan la família decidí construir un nou panteó a l'interior de l'església, al mateix espai que havien ocupat els sepulcres de pedra del segle XIII. S'atribueix l'obra al duc de Medinaceli per tal d'honorar a la seva esposa traspasada el 1756. Es tracta d'una tomba sumptuosa a base de marbres i jaspis de diferents colors, composta per dos cossos sobreposats i emmarcats dins

⁷ Va ser abat de Santes Creus durant el quadrienni de 1732-1736 i elegit novament per al quadrienni 1744-1748.

⁸ Ens referim principalment al treball de T. CREUS I CORONINES, *Santas Creus. Descripción artística de este famoso monasterio y noticias históricas referentes al mismo y a los reyes y demás personas notables sepultadas en su recinto*, Vilanova i la Geltrú, 1884, on basa les seves argumentacions en les anotacions que troba al llibre de *Pedret*, i a l'article que sota el títol "Adició" publica a *La Renaixença*, agost de 1891, 513-520; on recull algunes vivències de fra Gregori Folch, darrer monjo de Santes Creus. Estudis posteriors on es referencien els enterraments dels Montcada segueixen bàsicament Teodor Creus. Aquest és el cas de C. MARTINELL, *El monestir de Santes Creus*, Editorial Barcino, Barcelona, 1929, 196-202.

⁹ ESPANYOL., *Catalunya Medieval*, 1992, 112-113, coincideix en aquest sentit amb Teodor Creus. J. VILLANUEVA, *Viage literario a las iglesias de España*, vol. XX. Madrid, 1951, dedica la carta CXL al viatge que a l'octubre de 1804 féu al monestir de Santes Creus, essent abat Josep Bassa i Virgili (1800-1805). En la descripció que fa del claustre principal, cita tots els sarcòfags dels llinatges il·lustres que ocupen els arcòsols, i en cap moment fa referència al sepulcre dels Montcada que actualment hi ha a la galeria oriental. Per tant, referma la hipòtesi de T. Creus i F. Espanyol. En canvi, quan fa la descripció de l'interior de l'església, sí que menciona el sepulcre de jaspí de la família Montcada construït a la sortida del cor, a mà dreta en direcció a l'altar major.

¹⁰ Fra Gregori Folch explica que fins el 1833 cap membre de la comunitat s'havia fixat en el fet que la data de l'epitafi era 1220: "Havent-ho jo notat, ho vaig consultar ab lo senyor Abat, y després de regirar la història y comproment-me jo mateix a esmenar la data, vaig fer una cua al zero, convertint-lo en un nou, que és la data de la mort dels dits Moncada" a T. CREUS i CORONINES, "Adició", 516. J. Villanueva també s'adona d'aquest error "*En otra tarja colateral se du.: que los Moncadas muertos en la conquista de Mallorca son Guillermo y Ramon, y que la conquista fué en 1220. Esto último es equivocación: debe decir 1229, que es cuando pasaron alla estos nobles con el Rey Don Jaime, y murieron en los primeros encuentros con los Moros*" *Viage ...*, 113.

un arc. Luis Antonio Fernández de Córdoba encomanà l'obra a l'arquitecte i contractista barceloní Josep Ribas el 31 de desembre de 1757, per un preu de 2.100 lliures i amb un termini d'execució de sis mesos. En el contracte signat per ambdues parts, s'estableix el lloc d'emplaçament, les mides, els materials a emprar, els elements decoratius i els terminis d'execució i de pagament.¹¹ A la clau de l'arc, hi ha l'escut de la casa de Medinaceli amb un epitafi recordatori de la data en què moria Teresa de Montcada i Benavides, marquesa d'Aitona, enterrada definitivament a Santes Creus amb els seus antecessors el 3 de setembre de 1758.

No obstant, sembla ser que la família Montcada ja havia projectat al segle XVII un sepulcre familiar, amb una estructura i un disseny molt similars al del duc de Medinaceli i, fins i tot, amb una coincidència quant al material emprat: el jaspi. Per refermar aquesta hipòtesi, ens remetem a la correspondència mantinguda entre el quart marquès d'Aitona, Guillem Ramon IV de Montcada, i el seu procurador a Catalunya, Rafael Vilosa.¹² Entre l'abril i el desembre, en Vilosa explica al marques les propostes del mestre de cases pel que fa al disseny de l'obra, als materials i el lloc d'emplaçament; i ho acompanya dels esbossos, dibuixos i traces pertinents. Pel que fa al material, en principi s'aposta per fer una estructura amb jaspi de Tortosa i fer portar les urnes des de Gènova:

"Hemos ablado y conferido largamente la materia el Dr. Alegre y yo, y no tiene duda que sería de importancia el labrar los sepulcros de las dos caras en los lugares que dice el Dr. Alegre, y no parece que tenga la materia otro reparo que la estrechesa de los tiempos, pero podríanse abrir los portales y labrarse de jaspe de Tortosa que se podría alcanzar con alguna comodidad, y enbiar a buscar a Génova solamente las urnas (. . .)" [29 d'abril de 1656]¹³

Finalment, com veurem, es decidí que les peces del sepulcre vinguessin tallades i llestes per a ser col·locades des de la ciutat italiana, atesa la dificultat que suposava aconseguir la pedra a Catalunya i oficials que la treballessin. Són dos els projectes presentats pel mestre d'obres, amb distint emplaçament segons l'opció escollida:

"Quando esperaba que el albañil había de venir con los dibujos muy bien pintados, me ha dado los rasguños inclusos; los dos sepulcros se pueden hazer en uno como va en un papel, o en dos separados como va en los otros dos; si va en el uno solo se ha de hazer antes de entrar en el coro en un arco que se puede trepar, pero si se hacen dos separados ha de ser en el altar mayor encajados en el grueso de la pared; y como los frayles le han assignado que V.E. tiene la planta de la iglesia, dize que bastaran los raguños, y si V.E. gusta de alguno dellos entonces se pintara y se pondra en buena forma, En quanto a lo que ha de costar assigura que por acá no hay official ,ni piedra al propósito para esto, y assí es fuerça inbiar a Génova y que de allí vendran las pieças nombradas y entonces se obliga a ponerlas y ajustarlas (. . .)" [14 d'octubre de 1656].¹⁴

Què succeí amb el sepulcre del quart marquès d'Aitona? Teodor Creus, fent

¹¹ El contracte va ser transcrit i comentat per J. M. MADURELL i MARIMON, "El panteó dels Montcada a Santes Creus" a *Memorias del Archivo Bibliográfico de Santes Creus* Santes Creus 1953, 327-335.

¹² *Copiadore de Cartes de Rafael Vilosa, 1655-1663*, Biblioteca de Catalunya, Arxiu-512. Aquest manuscrit ha estat transcrit per S. TORRAS i TILLÓ, "El marquès d'Aitona i les arts; una visió des de l'epistolari de Rafael Vilosa, 1656-1663" dins *Locus Amoenus* núm 2, Universitat Autònoma de Barcelona, 1996, 181-189.

¹³ S. TORRAS i TILLÓ, "El marquès d'Aitona ... ", 187.

¹⁴ MARTINELL *Arquitectura i escultura barroques a Catalunya, I: Els precedents: El primer barroc (1600-1670)*, Ed. Alpha, Barcelona, 1959.

referència al llibre de *Pedret*, cita una sepultura també de la família Montcada tocant a la tomba de Roger de Llúria, a la part inferior del mur que sostenia l'orgue. Custodiava les despulles del seu hereu, Miquel Francesc I de Montcada i de Silva, mort a Girona el 1674 i traslladat a Santes Creus el 8 d'agost de l'any següent, i del seu besnét Francesc de Montcada Benavides i Portocarrero, dipositat allí el 28 de juny de 1699. No tenim constància si el projecte de Guillem Ramon IV va quedar en el paper o si es reduí a aquesta modesta sepultura i tampoc podem afirmar si les seves despulles i les del seu nét, Guillem Ramon V, reposaren juntament amb les de Miquel Francesc I i les de Francesc de Montcada o si s'enterraren en el panteó familiar annex al cor. L'any 1758 les despulles de tots els membres del llinatge, disperses per diferents sepulcres a l'interior i l'exterior del temple, reposaren conjuntament en el panteó familiar.¹⁵

A través de fra Gregori Folch, qui ens explica com mogut per la curiositat i conjuntament amb altres companys de noviciat gosaren obrir les tombes del monestir, ens podem fer una idea de l'estructura interna d'aquest mausoleu i del seu contingut:

“Nos fixarem en lo de Moncada (en la iglesia) y después de molt cavilar lo modo d'obrir-lo, concleguerem que'l panteó havia de tenir volta, y si aquesta era de pedra, no hi havia cas; però si era de mahó tal volta podríam obrir-hi un portell. Resolguerem esbrinar-lo, y per a pujar dalt prenguerem una armatosta que servia per a netejar los alts de la iglésia y estava montada sobre quatre rodassas: lo ferem córrer fins al panteó y, pujant, vejerem que la volta era de mahó. A l'endemà hi portarem una escala y engrandírem el portell, y ab una candela encesa baixarem dintre. Ja coneix V. [referintse al Sr. Creus] la grandària de la volta ahont està colcat lo panteó: doncs bé: fora'l gruix de las parets, que tindran un pam. tot lo demás és buyt (...)”¹⁶

A l'interior, a la meitat del panteó, dos barrots de ferro aguantaven un bagul de plom amb un vidre a l'alçada de la cara que albergava un altre bagul folrat de vellut negre i dins d'un altre de plom, amb les despulles de Teresa de Montcada i Benavides i un altre de dimensions considerables que molt bé podia contenir, a criteri de fra Gregori, dos o tres cadàvers. A nivell de terra, tocant al panteó del rei Jaume II, sis o set baguls folrats de vellut i domàs carmesí, també protegits amb plom y, a la part oposada, una altra caixa de fusta de color natural, de cinc pams d'alçada per quatre d'amplada i tres i mig de fondària, tancada amb clau i amb un rètol al·lusiú als Montcada morts en la conquesta de Mallorca i altres caixes. Teodor Creus va trobar el forat fet per fra Gregori Folch i els seus companys i va poder comprovar l'estat deplorable en què es trobava el panteó després de ser profanat al segle XIX. Només hi quedaven restes humanes i no hi havia cap rastre dels taüts ni de les robes. Autoritzat per la casa de Medinaceli, va dipositar totes les despulles en una caixa de cedre folrada de plom.

Finalment, només cal constatar que el panteó familiar dels Montcada va ser traslladat al seu emplaçament actual, a l'antic altar de les Ànimes, a la nau lateral de l'evangeli, els anys 1936-1937.

¹⁵ "Las quales setecientas libras de dicho último plazo se me satisfacen en consideración de quedar dicho panteón conduído y perfeccionado del todo y collocados en él los cadáveres de la referida excelentísima señora duquesa de Medinaceli y Marquesa de Aytona y demás señores de la dicha casa de Moncada" (11 de setembre de 1758) a J. M. Madurell i Marimón, "El Panteó ... ". 331.

¹⁶ T. CREUS i COROMINES. "Adició", 515.

1736, maig, 3. Monestir de Santes Creus

Trasllat de les despulles de Guillem Ramon V de Montcada i de Portocarrero-Meneses des del convent del Remei de Trinitaris de la ciutat de València fins al monestir de Santes Creus.

AHCV, Fons notarial. secció notaris de Valls. sèrie Andreu Maymó. protocol de l'any 1735-1736. Folis 32v-35.

Sea a todos manifiesto y notorio como en el Real Monasterio de Nuestra Señora de Santas Cruzes, del Sacro Orden Cisterciense, sito en el Principado de Cataluña, de ninguna diócesis, entre las nueve y diez horas de la mañana del día tres del mes de mayo Año del Nacimiento de Nuestro Señor Dios Jesuchristo de 1736, presente y para estas cosas llamado y requerido yo, Andrés Maymó, por las autoridades apostólica y real, notario y escribano público de la villa de Valls, Campo y arzobispado de Tarragona, de dicho Principado baxo escrito, y presentes también por testigos Miguel Vinay y Matheo Amigó, ambos de familia de dicho Real Monasterio para las infrascritas cosas llamados y rogados, el licenciado Vicente Rehomí,¹⁷ presbítero, vecino de la ciudad de Valencia, teniendo para las cosas infrascritas especial poder de los excelentísimos señores Don Luis Antonio de Cardona Espínola y la Serda y de Theresa de Moncada Benavides y Aragón, legítimos consortes, actuales marqueses de Aytona y de Cogulludo, etcétera, residentes en la Villa y Corte de Madrid; y la dicha excelentísima señora doña Theresa, hija legítima y natural y universal heredera de los excelentísimos señores Don Guillem Ramón de Moncada, marqués que fue de Aytona, y de Doña Anna María Benavides y Aragón, ya difuntos (que Santa Gloria hayan) que de tener tal poder consta con las escrituras abaxo calendadas, en dicho nombre constituido personalmente delante y en presencia del muy llustre y Reverendísimo Señor Don fra Joseph Francisco de Padró, maestro en Santa Teología, por la gracia de Dios y de la Santa Sede Apostólica abad de dicho Real Monasterio, capellán mayor de Su Magestad y de su Real Consejo, etcétera, y de los reverendísimos padres monges de dicho real monasterio, abaxo nombrados, personalmente hallados en la Puerta Real y principal de dicho monasterio, a los quales, en presencia de mí dicho e infrascrito notario y escribano y de dichos testigos, dixo y expuso las palabras siguientes u otras muy semejantes assí diciendo, a saber es:

Que habiendo quedado depositado en una capilla que ay a la parte de la epístola al entrar en dicha capilla de la iglesia del real convento, baxo el título de la Virgen Madre del Remedio de la sagrada religión de la Santísima Trinidad Calsada, sito fuera y cerca de la ciudad de Valencia, frente la puerta comúnmente nombrada del Mar, debaxo de una bóveda cubierta con un paño negro toda ella y a la parte que mira al presbiterio, el cuerpo o cadáver de dicho Excelentísimo Señor Don Guillermo Ramón de Moncada, marqués que fue de Aytona y coronel del Regimiento de Reales Guardias de infantería española, y cuya bóveda fue echa y debaxo de ella fue puesto dicho cadáver el día 7 de febrero de mil setecientos veynte y siete, como todo lo referido más dilatadamente es de ver con auto que passó ante Phelipe Mateu, escrivano del Rey, nostro señor, público y real en dicha ciudad y Reyno de Valencia. Y haviéndose desecho dicha bóveda se encontró debaxo de ella un ataúd de nueve palmos valencianos de largo, forrado por defuera y cubierta de él de terciopelo negro con cerraja y cerrado en llave. Y haviéndose levantado la cubierta de él se vio y advirtió haver un cuerpo mayor tendido a lo largo, vestido de uniforme con espada y bastón, calcado de pierna, con botas, sombrero y sobre dicho vestido un habito de la sagrada religión de Nuestra Señora de Calatrava. Toda la dicha ropa, a excepción de los cordones de éste, sombrero, espada, bastón y botas, muy consumido y polillado, y dicho

¹⁷

En el text apareix indistintament Rehomí i Remohí. Creiem que la forma correcta és Remohí perquè es correspon amb un llinatge existent a poblacions valencianes com Alboraiç, Guadassuar o Manises.

cuerpo sin conservar en todo él carne, ahunque alguna humedad; y su organización, cabeza, brassos y pies entero todo ello conservando humedades. Cuyo cuerpo o cadáver era de dicho Excelentísimo Señor Don Guillem Ramón de Moncada y el mismo que fue depositado dicho día 7 de febrero de dicho año 1727, lo que afirmaron los reverendos padre vicario y demás religiosos de dicho convento y el mismo Excelentísimo Phelipe Matéu, por haverse encontrado en el mismo paraje, y con las mismas insignias se dexó y depositó en dixo real convento, lo que assí creyeron y tuvieron por certíssimo, attento a lo dicho, ya que siempre y diariamente tuvieron a la vista el referido sepulcro o bóveda que para ello se hizo, y con efecto se halló depositado dicho cadáver sin que en ello pudiese haver la menor dificultad ni duda alguna. El qual cadáver, con las mismas circunstancias con que estava quando se hizo dicho depósito, fue entregado por dichos reverendos padre vicario y demás religiosos conventuales de dicho Real Convento de la Virgen del Remedio a Victoriano Barberá, en nombre y cómo a procurador de dichos Excelentísimos señores Don Luís Antonio de Cardona Espínola y la Cerda, actual marqués de Aytona y de Cogulludo etcétera, marido y más conjuncta persona de dicha Excelentísima Señora Doña Theresa de Moncada Benavides y Aragón. Y en virtud de especial orden dado por sus excelencias a dicho Barberá y a dicho Phelipe Matheu, escrivano por la Excelentísima Señora Doña Rosa María de Castro viuda de dicho Excelentísimo Señor Don Guillem Ramón de Mon(cada) [+/- 2]¹⁸ dichos efectos, como es de ver por cartas al parecer firma [+/- 2]¹⁹ excelencias de fechas como es la de dicho Excelentísimo Señor Don Luis Anto(nio el) catorse remitida a dicho Braberá (*sic*) y la de dicha Excelentísima Señora Doña (Rosa)²⁰ María a dicho Matéu, escribano, con fecha de treze, ambas del próximo passado mes de abril, data esta en Arangüés y aquella en Madrid. Y el expressado Victoriano Barberá, en dicho nombre, confessó haver recibido por corporal tradición de dichos reverendos padres el mencionado cuerpo eo cadáver de dicho Excelentísimo Señor Don Guillem Ramón de Moncada, marqués que fue de Aytona y coronel de las Reales Guardias de infantería epanyola, con dicho ataút y demás cosas y circunstancias que en él ivan incluhidas y arriba se hallan expresadas, con lo qual prometió y se obligó en dicho nombre hazer y executar todo quanto sus excelencias fueron servidos mandarle y ordenarle sobre este particular, cumpliendo y executando lo que el mismo Excelentísimo Señor Don Guillem Ramón de Moncada ordenó y mandó en quanto a que su cuerpo fuesse librado a eclesiástica sepultura en el dicho convento de Santas Cruzes, en la sepultura propria de su excelencia, según es de ver por el poder que para testar otorgó dicho excelentísimo señor ante dicho Matheu, escrivano, a los sinco de febrero de dicho año de 1727, haziéndole conduzir por persona de la mayor confiansa suya a dicho convento de Santas Cruzes y entregarle en él a quién ordenasen sus excelencias. Como todo lo referido consta y es de ver con auto que passó ante dicho Phelipe Matheu, escribano público susodicho, a los veynte y quatro días de dicho próximo passado mes de abril. De todo lo que dicho escribano Phelipe Mateu, con la devida forma, da fee con sus certificadorias letras, mano y signo suyos, en cuya vista próximos dichos día, mes y año el dicho Victoriano Barberá, escribano habitante en dicha ciudad de Valencia, en dicho nombre de procurador de dichos excelentísimos señores Don Luiz Antonio de Córdova Espínola y la Cerda, y de Doña Theresa de Moncada Benavides y Aragón, consortes, haver el mismo día y poco antes rezivido de dichos reverendos padre vicario y

¹⁸ El paper està estripat.

¹⁹ Ibídem.

²⁰ Ibídem.

demas religiosos de dicho Real Convento de Nuestra Señora del Remedio, como se ha dicho, el cuerpo o cadáver de dicho Excelentísimo Señor Don Guillermo Ramón de Moncada que quedó depositado el dicho día siete de febrero de dicho año de 1727, el que después de haverlo visto y reconocido se vio que era el mismo que se depositó en dicho día dentro de dicho atahút de nueve palmos valencianos de largo cubierto por fuera de él de terciopelo como está dicho. En conformidad de la voluntad assí de dicho Excelentísimo Señor Don Guillem Ramón de Moncada en dicho poder para testar, como de los órdenes especiales de dichos excelentísimos señores consortes y Excelentísima Señora Doña Rosa María de Castro, viuda de dicho Excelentísimo Señor Guillem Ramón, obra de los albaceas y executores testamentarios de dicho señor, haverle rezivido para hazerle conducir eo trasladar en dicho Real Monasterio y convento de Santas Cruzes para darle ecclesiástica sepultura, en la que Su Excelencia tiene propria en aquel, respeto de haver sido assí su voluntad y para que a sus excelencias constasse de ello y de que era el mismo cuerpo ea cadáver de dicho Excelentísimo Señor Guillem Ramón de Moncada que havía de conducir (como ha conducido) el dicho licenciado Vicente Remohí, presbítero, dixo y afirmó que dicho atahút era y es el mesmo en que fue depositado dicho Excelentísimo Señor Marqués de Aytona, cubierto de terciopelo negro, dentro del qual assuelo de él, a lo largo, iva, como va, el cuerpo eo cadáver de dicho excelentísimo señor; con él todo de sus huessos, vestido de uniforme, botas, sombrero, bastón, espadín, habito de la sagrada religión de Nuestra Señora de Calatrava, sin conservar en dichos huessos y organización de cuerpo y cabeza carne, sí humedad en todos ellos, y muy consumida y polillada toda la ropa y referido habito. Y sobre todo ello para que pudiesse hir mas conservado y ajustado en presencia de él, dicho licenciado Vicente Remohí, se puso de nuevo a lo largo un lienso blanco y sobre este hasta llenar el vacío de dicho atahút mucha porción de hazerojas de papel blanco, y sobre estas porción del mismo que cubría el dicho cuerpo eo cadáver, y sobre todo, para llenar el vacío de la cubierta de dicho atahút, una porción de estopa. Y, cerrado assí dicho atahút con diferentes clavos por la orilla de la cubierta y a la serraja de él, fue puesto en una arca de nuevo fabricada de diez palmos valencianos de largo y quatro de alta. Y para asegurar dentro de ella dicho atahút fueron puestas tres sogas que cerrando éste y a los lados y pies de dicho atahút fueron puestos unos quartones de madera clavados con clavos dentro de dicha arca. Y por fuera de ésta para cerrarla con toda seguridad también fue clavada con diferentes clavos y esterada toda ella y liada con estera de palma blanca y sogas de esparto. Y hallandose presente el mencionado Vicente Remohí confessó haverle rezivido a su voluntad de dicho Victoriano Barberà y prometió y se obligó conducir y trasladarlo todo con el mayor cuydado y sin perder de vista del presente Real Monasterio de Santas Cruzes y en el hazer entrega a quién se le ordenare. De todo, lo que a mas de confesarlo assí y de ser muy verdadero el dicho Vicente Remohí, consta con otra escritura que passó ante dicho Phelipe Matheu, escribano, el mesmo día del próximo passado mes de abril de lo que el mismo escrivano Matheu, con la forma devida y arriba expressada da fee. En virtud de dicho encargo a él, dicho licenciado Vicente Remohí, dado, dize y declara que con el mayor cuydado y vigilancia havía echo conducir dicho cuerpo o cadáver en este real monasterio, puesto dentro de dicho atahút y éste puesto dentro de dicha arca con las circunstancias arriba expresadas en la conformidad arriba expresada, sin haver perdido de vista aquella, dende dicha ciudad de Valencia hasta el presente monasterio. Y haviendo sacado dicha arca de un carro, en el qual havía sido conducida dende la citada ciudad de Valencia hasta este real monasterio por el fin arriba expresado y hallado con las circunstancias susodichas, fue de orden assí de dicho Vicente Remohí como de dichos e infrascritos muy llustre Señor abad y reverendos padres de dicho Real Monasterio desliada dicha arca y abierta. Dentro de ella fue hallado dicho atahút cubierto de terciopelo negro, clavado con diferentes clavos, si y conforme arriba está expressado. Y abierto también dicho atahút se ha hallado el dicho cuerpo y cadáver de dicho

Excelentísimo Señor Don Guillem Ramón de Moncada, marqués que fue de Aytona, con las mismas insignias y señas que arriba se ha dicho, certificando el dicho Vicente Rehomí con juramento que prestó a Dios Nuestro Señor y a sus Santos Quatro Evangelios, puesta su mano derecha sobre su pecho en la forma sacerdotal, que era cómo es el mismo cadáver que el repetido día veynte y quatro del próximo passado mes de abril le fue entregado en dicha ciudad de Valencia, si y en la misma conformdad que arriba se ha explicado. Por todo lo que, y en otra manera, en cumplimiento de dicho su encargo y comisión suplicó a dichos muy Ilustre Señor Abad y reverendos padres se sirviessen aceptar dicho cuerpo o cadáver por el dicho referido fin de que fuesse librado a ecclesiastica sepultura, como arriba se ha dicho, y firmarle escritura de dicha entrega para su resguardo. Y, encontinente, dicho muy Ilustre y Reverendísimo Señor abad y los reverendísimos padres fra Juan Bautista Papiol, prior: fra Juan Bautista Ravoll, fra Joseph Llorach, fra Thomás Comador, fra Agustín Campderrós, fra Francisco Huguet, fra Joseph Soler, fra Gerónimo Ros, fra Ambrosio Vallés, fra Plácido Alegret, fra Anselmo Balcells, fra Benito Llord, fra Aquilino Just, fra Agustín Just, fra Miquel de Lladó, fra Joseph Montserrat, fra Pablo Comas, fra Pedro Juan Gual, fra Francisco Camprubí, fra Francisco Murgadas. sacerdotes, fra Félix de Areny, fra Antonio Massana, fra Joseph Rovira, fra Fhelipe de Moxó, fra Ignacio Gallina, coristas, fra Juan Junyent y fra Thomas Prederís, legos, todos monges y conventuales de dicho real monasterio, estando en forma de comunidad delante de dicha Puerta Real, todos unanimes y conformes, y precediendo legítima resolución para las dichas e infrascritas cosas tomada en la forma devida, en nombre de dicho real monasterio dixeron y respondieron que de buena y espontánea voluntad rezivían. como rezivieron, por corporal y real entrega y a su voluntad dicho cuerpo o cadáver de dicho Excelentísimo Señor Don Guillem Ramón de Moncada, marqués que fue de Aytona.

Visto por ellos, por mí, dicho e infrascrito notario, y dichos testigos hiva conducido dentro de dicho atahút con las insignias, señas y circunstancias arriba referidas y, al mismo tiempo. prometieron dichos muy Ilustre Señor abad y reverendísimos padres, en nombre de dicho Real Monasterio, a dicho Vicente Rehomí, comissionado y a quién conviniessse, que librarían dicho cadáver a ecclesiastica sepultura luego que por ellos se huviessen celebrado las exequias que tenían intención de hazer y celebrar en la iglesia de dicho Real Monasterio por sufragio y descanso de la alma de dicho Excelentísimo Señor Don Guillem Ramón de Moncada. Y en quanto pudieron dieron por libre a dicho licenciado Vicente Rehomí de la obligación en que estava, según la dicha escritura arriba en dicho lugar chalendada y mencionada de haver de conducir dicho cadáver en este real monasterio, por haver dado dicho Rehomí entero cumplimiento a dicho encargo. Y, en continente, dicho muy Ilustre Señor abad y reverendísima comunidad prossecionalmente con la solempnidad acostumbrada se llevaron dicho cadáver metido dentro de dicho atahút en la iglesia de dicho presente real monasterio por los referidos fines de hazer y celebrar dichas exequias y después librar dicho cadáver a ecclesiástica sepultura, como lo ordenó dicho excelentísimo señor marqués de Aytona en dicho su testamento.

De todas las quales cosas assí dicho Vicente Rehomí como dichos muy Ilustre abad y reverendísimos padres requirieron a mí, dicho infrascrito notario y escribano, en presencia de dichos testigos otorgasse, como otorgué, el presente auto, que fue fecho en dicho Real Monasterio de Santas Cruzes en los día, mes, año y lugar susodichos, a todo lo que me hallé presente con los testigos arriba nombrados para las susodichas cosas llamados y rogados.